

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XXVI. De decimis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is præter dupli restitutionem intra mensam faciendam, alius etiam pœnis juxta Constitutionem Concilii generalis Lugdunensis, quæ incipit, Exigit, c. 2. De censib. lib. 6. nec non & aliis pœnis in Synodo provinciali, arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ mulctetur: Patroni verò in iis, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; ne-

que visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immiscerent, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat, sed Episcopi ipsi hæc faciant; & fabricarum reditus in usus Ecclesiæ necessarios & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendere, *text. Concil. Trid. sess. 24, cap. 2, de reformat.*

DE DECIMIS.
TITULUS XXVI.

Nunc de Decimis agamus, quæ & ecclesiastici juris sunt. Si quidem à sacris Canonibus discretè sancitum est, ut ex omnibus rebus, quas quis quavis ex causa justè acquisiverit, decimas, id est, decimam earum partem pendat Ecclesiæ ministris, *cap. Non est 22, cum cap. seqq. cap. Tua nos 26, Ext. hoc tit. can. Quicumque 4, cum 2, seq. xvi. q. 7, can. Decima ead. q. 1.*

§. 1. Duplex genus decimarum.

Harum duplex genus est; aliæ enim personales sunt, aliæ prædiales. Personales solvuntur ratione personæ; puta, ex lucro negationis, venationis, militiæ, vel alterius muneris sive artificii, *jam dictis jurib.* Prædiales, ex proventibus prædiorum; veluti ex frugibus, fœno, vino, fructibus arborum, ex obventionibus molendinorum, c. 4, & *passim Ext. hoc tit. locatarum ædium, cap. penult. Ext. De pact. & similibus.* Nam hæc omnia ex præscripto factorum Canonum, decimarum functioni subjecta sunt, *ut videre est jam dictis jurib.*

§. 2. De tertio genere decimarum.

Sunt qui his tertium genus decimarum interiticiunt, quas mixtas appellant, id est, partim prædiales, partim personales, quales sunt, quæ ex fructibus pecorum aliorumque animalium, veluti ex sœtu, lana, lacte, colliguntur, *cap. Pervenit 5, cum e seq. Ext. eod. Hostiens. in Summa hujus tit. num. 3, Rebuff. in tract. de decimis qu. 3, in fine, Navar. in Manuali cap. 21, num. 29, sed commodius hæc revocantur ad prædiales decimas, ubi animalia in prædiis pascuntur, ex sententia cap. 4, Ext. hoc tit. At si domi, potrecto pastu, ad personales referantur; nisi fortè utrimque æquè pascantur,*

quæ specie mixtum genus constituerent, *arg. §. 1. Titius Instit. De ver. divis.*

§. 3. Differentia inter personales & prædiales decimas.

Illud discriminis est inter personales & prædiales decimas, quòd in his expensæ seminis, cultura, vel alterius rei non deducantur; in illis detrahantur impensæ, quæ factæ sunt quærendis, emendis & convehendis rebus, *cap. Pastoralis 28, c. Cum homines 7, cap. Ex parte 21, cum 2, seq. cap. Tua 26, Ext. hoc tit.* Quare in prædialibus decimis id singulare est: cum aliqui fructus non intelligantur, nisi deductis expensis, quæ quærendorum, colligendorum, conservandorumque eorum gratiæ factæ sunt, *l. Si à patre 39, §. fin. D. De petit. hered. l. Fructus 7, D. Solutio matrim. & l. 2, C. De fructib. & lit. expens.*

§. 4. Cui decima prædiales solvenda sint.

Solvuntur verò decimæ prædiales Parocho, cujus Parochiæ finibus prædia continentur, *cap. Cum contingat 29, cum cap. seq. cap. Quoniam 13, Ext. hoc tit. cap. 2, De restit. spoliat. in 6, nisi consuetudine aut præscriptione. c. Cum sint homines 18, cap. Ad Apostolica 20, Ext. hoc tit. c. 1, De præscript. lib. 6, 2, aut privilegio, cap. Ex parte 27, d. c. Cum contingat & ibi Glos. & Innoc. vel ex compromisso, si veritas actione jus decimandi alteri Ecclesiæ quæ situm sit, *De compromisso vide textum & ibi Panorm. in c. Apostolica 7, Ext. De his quæ sunt à prelat. De transactioe vide c. 2, Ext. De transact. c. 3, c. 8, Ext. hoc tit. juncto §. penult. inf. eod.**

§. 5. Laico an jus decimandi possit competere.

Laicis verò neque præscriptione, *cap. Causam 7 Ext. De præscript.* neque auctoritate Episcopi vel alterius,

alterius, jus decimandi competere potest, *can. 1, xvi. q. 7, c. Ad hoc 15, c. Quamvis 17, c. Prohibemus 19, hoc tit. b.* si quidem hoc jus spirituale est, ac proinde in laicum non cadit, *cap. fin. Ext. De rer. perm. juncto d. c. Causam 7.* Exceptis his, quibus à Pontifice nominatim id concessum est, *arg. cap. Hadrianus cum e. segg. 63, dist. Paborm. ad d. cap. Causam num. 3.* aut quibus ante Concilium Lateranense decimæ in feudum datae sunt, *cap. Cum Apostolica 7, Ext. De his qua fiunt à pralat. Et ibi Panor. mit. num. 11, cap. 2, §. Janè eod. in 6, vide Covarr. Var. resol. lib. 1, c. 17, num. 5, vers. solim sanè.* His enim duobus casibus decimæ à laico rectè possidentur, *jam ad juris.*

§. 6, Possessor decimarum aliena parochia spoliatus, ante omnia restituendus.

Hinc quaesitum est, An si Parochus loci interverterit possessionem decimandi alteri clerico, videlicet ipse percipiendo decimas, statim restitui debeat: Et non restitui oportere, priusquam titulum possessionis suæ legitimè probaverit, docet, Bonifaciana constitutio, ob præsumptionem juris communis, quæ militat pro Parocho loci adversus spoliatum, *c. 2, De restit. spoliator in 5.* Quare idem magis obtinet in laico spoliato, propter defectum possessionis suæ; licet alioquin ordinarii juris sit, spoliatum etiam prædonem ante omnia restituendum esse, *c. In literis 5, Ext. De restit. spoliat. can. Omnes 11. q. 1, l. 1, §. Et qui à me D. De vi, Et §. recuperanda Inst. De interdittis.*

§. 7, Cui decimæ personales exsolvenda.

Personales decimæ illi Ecclesiæ solvuntur, in qua quis sacramenta Ecclesiastica percipit, licet alibi lucrum obtigerit, *c. Ad Apostolica 20, Ext. hoc tit. c. fin. Ext. De Parochiis, can. Decimas xvi. q. 1.* Verùm rarior harum decimarum usus est.

§. 8, De novalium decimis.

Novalium decimæ prædialium numero censentur; atque idcirco Parocho loci penduntur, *cap. Quoniam 13, cap. Cum contingat 29, hoc tit.* Est autem novale, ager de novo ad culturam redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, *c. 1, Et c. Quid per 21, Ext. De verb. signif. c. fin. Ext. De privileg. Aliter jura civili accipitur, l. Sylva 30, D. De verb. signif.*

§. 9, De novalibus incerta parochia.

Quòd si novalia incertæ parochiæ sint, pro-

pius est, ut eorum decimæ ad Episcopum pertineant, qui vel alteri Ecclesiæ eas assignabit, vel in opus suum converteret, *d. c. Quoniam.*

§. 10, Prescriptio & privilegium non extenduntur à ad novalia.

Porro ubi decimæ alteri quàm Parochiali Ecclesiæ ex præscriptione vel privilegio competunt, non continebuntur decimæ novalium, *d. cap. Cum contingat cum c. seg. Ext. hoc tit.* Cujus aperta ratio in præscriptione est; quòd præscriptio non procedat absque possessione, quæ in decimis novalium nulla dari potest. In privilegio verò propter strictam ejus interpretationem, cum ultra quàm privilegio comprehensum est, porrigi non debeat, *cap. Dilatè 8, Ext. eod. cap. Porro 7, Ext. De privileg. & sup. De relig. domib. §. in tamen, Adde Covarr. var. resol. lib. 1, cap. 17, num. 13.*

§. 10, Qui ad decimas teneantur.

Quòd ad debitores decimarum attinet, illud constitutum juris est, quemlibet ad decimarum solutionem teneri, sive is Ecclesiasticus sit sive secularis, sive Monachus, *cap. A vobis 24, Ext. hoc tit. can. Si quis laicus 42, Et can. antepen. xvi. q. 1.* Et quidem in prædialibus hæc ratio est, quòd fructus prædiorum hoc onere affecti sint; ac proinde cum sua causa quemlibet possessorem comitantur, *cap. Cum non sit hoc tit. juncta l. Alienatio 57, D. De contrah. empt. cap. Ex literis 5, Ext. De pignor. In personalibus, est Sacramentorum perceptio, *cap. Ad Apostolica 20, hoc tit. Et cap. fin. Ext. De paroch. Quòd fit, ut si clerici in suis Ecclesiis Sacramenta percipiant, ad præstationem personalium nequaquam cogi possint, c. 2, Ext. hoc tit. juncto d. c. Ad Apostolica.**

§. 11, Monachi ad quas decimas non teneantur.

Sed & in Monachis hoc temperamentum adhibetur, ut qui sunt ordinis Cisterciensium, Templariorum, & Hospitalariorum, decimas suorum laborum non pendunt, *c. Ex parte 10, cum c. seg. Ext. hoc tit.* ex iis scilicet prædiis, quæ ante Concilium Lateranense sibi acquisiverunt, *c. penult. hoc tit.* Cæteris autem Monachis decimæ suorum novalium, quæ propriis manibus aut sumptibus excollunt, item animalium & horæorum suorum beneficio Hadriani Pontificis remissæ sunt, *d. c. Ex parte 10, vers. cæteris verò.*

§. 12. Ex decimis perceptis canonica portio debetur Episcopo: nisi ea prescripta sit.

In Clericis illud obtinuit, ut ex decimis à se perceptis Canonica portioem inferre cogatur Episcopo, quæ est quarta pars decimarum perceptarum, cap. Conquerente 20, Extr. De off. jud. ordin. cap. Quoniam 13, ibi, una parte percenta, Extr. hoc sit. Verum huic Canonica portio quadraginta annorum spatio à Clericis prescribitur contra Episcopum, c. 4, Extr. De prescript. g.

§. 13, Exemptio à decimis quatuor ex causis.

Ceterum immunitas à decimarum præstatione ex quatuor capitibus contingere potest: aut privilegio S. Pont. aut consuetudine sive prescriptione, aut transactione, aut remissione ejus, cui debentur.

§. 14, De privilegio & prescriptione exemptionis à decimis.

De privilegio explorati juris est, per text. in cap. 3, c. 9, c. 10, & c. penult. hoc tit. quemadmodum & de consuetudine sive prescriptione, cap. in aliquibus 32, in fine eod. cap. 1, De prescript. in 6, d. cap. 4, nisi quod in privilegio animadvertendum sit, ne illud nimium damnosum sit Ecclesiæ, cui alias decimæ debentur. Nam hac specie privilegium subreptionis exceptione refelli potest, c. Quid per normale 21, Extr. De verb. signif. juncta l. 2, C. De precib. Imp. offer. Idem est si causa privilegit esset, cap. Suggestum 9, Extr. hoc tit. cum sublatâ causâ, rollatur quoque ejus effectus, cap. Cum cessante 60, Extr. De appellat.

§. 15, Rursus de privilegio exemptionis.

Sed & duobus aliis modis huic privilegio derogatur, aut per renuntiationem expressam sive tacitam, aut per sententiam judicis. Per expressam renuntiationem: si is, cui privilegium competit, expresse illi renuntiet, cap. Nuper 4, Extr. hoc tit. c. 1, De pactis in 6, Ratio est in l. penult. C. De pactis. Per tacitam, si 30, vel 40, annorum spatio decima contra privilegium soluta sit ab Ecclesiâ, vel monasterio privilegiato, cap. Si de terra 6, & c. Accedentibus 15, Extr. De privil. d. (Nam in privato sufficit vel una solutio consulto facta, c. Cum accessissent 8, Extr. De constitut.) Per sententiam verò judicis, si ea lata sit contra privilegium deductum in judicium, vel etiam non deductum, sed suppressum vel neglectum à parte, c. Suborta 21, Extr. De sent. & re judic. Nam prætextu privilegii de

novo reperti sententia non retractatur, l. Imperatores 35, D. De re judic. facit l. Sub prætextu C. De transact. nisi ex justa causa petatur in integrum restitutio, vide infra. De integr. restitut.]

§. 16, De transactione decimarum non solvendarum.

Transactio verò de decimis non solvendis ita demum valet, si nihil temporale ab altero præstatum intercesserit, cap. fin. Extr. De rer. permutat. eaque perpetua est, si & Episcopi consensu facta sit, c. 2, Extr. De transact. alias personam transigentis non egreditur, cap. Veniens 8, juncto c. De cetero d. tit. De transact.

§. 17, De remissione decimarum.

Denique decimæ rectè remittuntur, prospectu paupertatis debitoris, cap. Decima & can. fin. xvi. q. 1, aut vitandi scandali causâ, exemplo D. Pauli, Ador. 20, circa fin. 2, ad Corinth. 11, de quo latius D. Thomas 1, 2, q. 87, art. 1, in responso ad 5, & ibi Cajet idque ad tempus, non in perpetuum: alioqui hæc remissio alienationem saperet, perniciosaque esset Ecclesiæ, cap. 2, Extr. De donat.

NOTATIO IN Tit. 26.

a Hac prescriptio immemorialis esse debet: cum jus commune, quo Parocho loci solvi jubentur decima prescribenti adverteatur: aut certe prescriptio quadragenaria esse debet cum titulo, secundum decisionem textus in cap. De prescript. in 6, de quo latius Covarr. Var. resolut. lib. 1, cap. 17, num. 7.

Etiam si sit immemorialis prescriptio, propter rationem, quæ in textu subicitur, quod scilicet jus decimandi sit spirituale, ac proinde in laicum non cadit ejus quasi possessio, quæ requiritur in prescriptione rerum incorporalium, c. Causam 7, Extr. De prescript. juncto cap. 3, Extr. De causis poss. ff. Ex optis tamen duobus casibus, qui in textu nostro recensentur, quibus cessantibus videant laici, quo jure possideant decimas: nec enim alium titulum obtinere possunt.

g Quod hic dicitur de prescriptione 40, annorum, desumptum est ex cap. 4, Extr. De prescript. & ex auctore debet, si & titulus adsit: alias opus est prescriptione immemoriali, juxta text. in cap. 1, De prescript. in 6, qui ad verbum recitatur in § & licet in f. tit. de except. Panorm. ad d. cap. 4, num. 3, Balb. in tract. de prescript. 1, part. quinta principalis qua sit. 13, Adde Covarr. sup. citato loco.

d Textus hic de prescriptione 30, vel 40, annorum huic relatus est ex cap. Si de terra 6, & ex cap. Accedentibus 15, Extr. De privil. & non parvum difficult.

687

tatem movet, propter juris communis regulam; quã contra Ecclesiam non currit prescriptio minor quadragesimaria, cap. 4. c. 6. & c. 8. Ext. De prescript. cuius tenus conformis est in d. cap. Accedentibus. Vnde mirum est, cur d. c. Si de terra, minorem admiserit, videlicet triginta annorum. Sed putat Panorm. ad d. cap. Accedentibus, hoc capitulum tamquam posterius corrigere d. cap. Si de terra; & pro hac sua sententia citat Glosibidem communiter receptam. Ceterum, ut correctio iurium quoad fieri potest, evitetur, cap. Cum expediat 29, in princ. De elect. lib. 6. l. unicas. C. De inoffic. dotib. melius est, ut separemus speciem d. cap. Si de terra à specie d. cap. Accedentibus, si quidem in illo agitur de prescriptioe parochialis Ecclesie, ad quam aliàs de iure pertinent decima, contra monasterium: ac proinde cum

hac prescriptio favorabilis sit, eò quod res facilis ad suam naturalem redeat, l. Si unus 27, §. pactus verli. quod si non D. De pact. c. Venerabilis 21, Ext. Decensibus idem in hac prescript. minus tempus sufficit. Quod secus accidit in d. cap. Accedentibus, ubi alii inter se certant de decimis. Et huius sententia videtur esse Henricus Boich ad d. cap. Si de terra, & Covarr. in cap. Possessor malæ fidei in initio 2, part. num. 9, De reg. jur. in 6, Quod sit, ut utramque prescriptionem in textu nostro reliquerimus. Nec enim verisimile est, hac duo capita sup. eodem titulo contenta, eodemque tempore à collectore Decretalium edita, sibi invicem derogare, contra prociamium lib. Decretalium, ubi superflua præcisã dicuntur.

DE PRÆBENDIS.

TITULUS XXVII.

§. 1. Præbenda quid sit.

Præbenda nihil aliud est, quàm beneficium Ecclesiasticum, cap. Si quis dator, can. Ex multis §. constitutus l. 9. 3, sive jus percipiendi proventus Ecclesie ratione ministerii Ecclesiastici.

§. 2. Divisio præbendarum sive beneficiorum.

Præbendarum sive beneficiorum Ecclesiasticorum quædam curata sunt, quædam non curata. Curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent: idque duplici ratione, vel quia beneficijatus certis personis, puta, parochiæ suæ, Sacramenta Ecclesiastica administrat, & verbum Dei denuntiat, cap. 2, §. verum De sepult. in Clement. vel quia exercet ea, quæ sunt jurisdictionis spiritualis; veluti sunt, visitare, inquirere, suspendere, excommunicare, absolvere, cap. Execrabilis §. fin. De præbend. in Extravag. commun. Nam & hæc animarum curam concernunt, vide laicus Conc. Trident. sess. 23, cap. 1. de reform. & Panorm. ad cap. De multa n. 24, Ext. hoc tit.

§. 3. Altera divisio.

Rursus beneficiorum Ecclesiasticorum alia adjunctam habent dignitatem, alia personatum, alia præposituram, alia administrationem, alia officium; alia nihil horum habent, c. 1, De consuet. ad lib. 6, & ibi Dd. vide Panorm. ad d. c. De multa n. 20, cum seqq. ubi hæc explicat.

§. 4. De clerico absque beneficio non ordinando.

Prudenter verò à sacris Canonibus sancitum est; ne quis in Clericorum numerum cooptetur, nisi cum beneficii titulo; idque ad eò olim obtinuerat, quòd etiam Ordines Ecclesiastici absque titulo suscepi, irriti & inanes haberentur, in ordium ordinandum, cap. Cum secundum 6, Ext. hoc tit. Quo jure hodie non utimur, sed Episcopus à se ordinato sine titulo, vel ipsius successor, tamdiu alimentata subministrat, donec is beneficium Ecclesiasticum consequatur, c. 2, & d. cap. Cum secundum, adde cap. si Episcopus 37, eod. in 6, ubi quid iuris, si quis ab alieno Episcopo sine titulo ordinetur.

§. 5. Decretum Concilii Tridentini.

Quam in rem extat & Concilii Tridentini decretum: statuit, inquit, sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus secularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientiã & ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime constiterit beneficium Ecclesiasticum, quòd sibi ad vitam honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò beneficium resignare non possit, nisi factam mentionem, quòd ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constituto, quòd aliunde vivere commodè possit, & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò vel pensionem obtinentes, ordinari post hæc non possunt, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos